

GÜZEL HUYLU OLMANIN ÖLÇÜTLERİ

Eûzübillâhimineşşeytânirracîm. Bis-millâhirrahmânirrahîm.

el-Hamdülillahirabbil alemine hamden kesiran tayyiben mubareken fihi âlâ külli hâlin ve fi-külli hîn. Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn.

Emmâ ba'd:

Fekale Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem.

a. Güzel Ahlakın Tanımı

إِنَّمَا تَفْسِيرُ حُسْنِ الْخُلُقِ: مَا أَصَابَ مِنَ الدُّنْيَا
يَرْضَى وَإِنْ لَمْ يُصِبْهُ لَمْ يَسْخَطْ

Innema tefsiru husnilhuluki ma asabe minneddünya yerda ve illem yusibhu lem yeshat. Sadaka Rasulullah fi ma kal ev kema kal.

Ebu Hureyre radiyallahuanh'ten Hulvani rivayet etmiş ki. Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuşlar;

Innema tefsiru husnilhuluki.

Güzel huyun açıklaması şundan başka bir şey değildir. Yani bir insan güzel huylu.

Neye göre, ölçüsü ne?

Nedir güzel huyluluk?

Güzel huylar çoktur.

Bir insan güzel huylu nasıl olur?

Bunun kısaca açıklaması yorumu şudur.

Ma esabe mineddünya yerda.

Dünyadan kendisine isabet edene razı olursa bir mümin, yani bu kadar mal vermiş, sıhhat vermiş, evlat vermiş. Ötekisinin fazla berikisinin az, çok şükür razı. Allah'ın verdiği dünyalıktan razı ise.

ve inlem yusibhu.

Vermediğine de vermemişse bazı şeyleri de.

Lem yeshat.

Ona da kızmıyorsa. Bak Allah falancaya şunları şunları vermiş, bana vermedi. Filancaya da falan falan şeyleri vermiş. Bana onları da vermedi filan deyip böyle mukayeseler yapıp da kendi kendine köpürmüyorsa,

kızmıyorsa Allah'a, Allah'ın takdirine razıysa, kızgın değilse işte güzel huylu budur. İlginç bir tarif Peygamber Efendimiz'den. Halbuki biz güzel huy deyince daha ziyade başka şeyler aklımıza gelir. Sessiz, güleç yüzlü, cömert, tatlı, geçimli. Bunların her birisi güzel huyun parçalarıdır, doğru. Bir insan eğer geçimliyse, cömertse, vefalıysa tabi güzel huy. Güzel huyun çeşitleri çok ama burada ana noktaya temas ediyor Efendimiz.

Güzel huylu bir insan tamam şu şu şu var ama Allah'ın verdiği, kendisine nasip ettiğine razı mı?

Razı.

Vermediğine de bir şikayeti yok mu?

Yok.

Kızmıyor mu?

Kızmıyor, tamam. O zaman o asıl temel şeye sahip demektir. Allah'ın sevdiği güzelliğe sahip demektir. İnsanların çoğu bunları elde edemiyorlar. Yani kendisinin dünyalıktan elinde olana razı değiller. Azımsarlar, küçümserler, başkalarına bakarlar, beğenmezler, kıskanırlar, haset ederler, engellemeye çalışırlar, bir şey verilmediği zaman da kızarlar.

Yani yoksa kendisinde kızarlar köpürürler. Demek ki iyi huylu değil. Demek ki daha müminliği öğrenememiş. Kadere rızayı öğrenememiş. Cenab-ı Hakk'ın verdiği razı gelmeyi öğrenememiş. Vermediğini bir hikmeti var tamam pekala diyememiş, boyun bükmüyor, demek güzel huylu değil. Asıl güzel huy buradan anlaşılıyor. İkinci hadîs-i şerîf.

b. Korku Duygusunu Doğru Kullanmak

إِنَّمَا يُسَلِّطُ اللَّهُ عَلَى ابْنِ آدَمَ مَنْ يَخَافُهُ ابْنُ آدَمَ
وَلَوْ أَنَّ ابْنَ آدَمَ لَمْ يَخَفْ غَيْرَ اللَّهِ لَمْ يُسَلِّطِ اللَّهُ عَلَيْهِ
أَحَدًا؛ وَإِنَّمَا وَكَلِ ابْنُ آدَمَ لِمَنْ رَجَا ابْنَ آدَمَ؛
وَلَوْ أَنَّ ابْنَ آدَمَ لَمْ يَرْجُ إِلَّا اللَّهَ لَمْ يَكِلْهُ اللَّهُ إِلَىٰ غَيْرِهِ

Innema yusallutallahu alebni ademe men yehafuhu. Ibni Adem. Velevennebn ademe lem yehaf hayrallahil lem yusallitillahu aleyhi ehaden. Ve innema uki-lebnu ademe limen recebnu adem velevennebn ademe lem yercu illallah lem yekil hullahu ila gayrihi.

Abdullah ibn Ömer *radıyallahuanhu-
ma*'dan ikinci hadîs-i şerîf.

*Innema yusallutallahu alebni ademe
men yehafuhu. İbni Adem.*

Allahu Teâlâ hazretlerinin bir gizli kanunu ilahisi var ki insanoğlu neden korkar, çekinir, kaçınırsa aman bu başıma gelmesin filan diye, korktuğunu Allah ona musallat eder, başına getirir.

*Velev ennebne ademe levyehaf hay-
rallah.*

Eğer Ademoğlu Allah'tan gayrısından kork-
masaydı sadece Allah'tan korksaydı. Allah'tan
başkası vız gelir. Ben Allah'a dayanıyorum te-
vekkül ediyorum. Ben Allah'ın kuluyum, O beni
korur. Diye Allah'tan gayrıdan, hükümdardan,
kanundan, karakoldan, mahkemedan, zalim
komşudan, hiçbir şeyden korkmuyor. *Hasbü-
nallah ve ni'mel vekil* diyor. Ben Allah'ın kulu-
yum diyor. Allah murad etmezse ve izin ver-
mezse onların hiç birisi kılını kıpırdatamaz,
korkmuyorum diyor. Eğer Ademoğlu böyle ola-
bilseydi, Allah'tan gayrıdan korkmasaydı.

lem yusallitillahu aleyhi ehade.

Allah hiçbir kimseyi ona musallat etmezdi. Korktuđu için ceza olarak musallat ediyor. Fakirlikten korkuyor, fakirlik veriyor. Zalimden korkuyor, zalimi gönderiyor. Hapisten korkuyor, hapse tıkıyor. Hastalıktan korkuyor, hasta ediyor.

Neden?

Allah'tan korkup gayrıdan korkmamayı öğrenemediği için, her şeyin Allah'tan olduğunu bilemediği için, Allah'a hakkıyla tevekkül edemediği için, sağlam sarılamadığı için, neden korkarsa korktuğunu Allah ona ceza olarak musallat eder.

ve innema ukilebnu ademe limen recebnu adem.

Ve Ademoğlu'na neyi ümit ediyorsa umduğunu Allah verir. Neyi ümit ediyor, bekliyor, umuyorsa umduğunu Allah ona ihsan eder, verir.

velev ennebnu ademelem yercu ilallah lem yekil hullahu ila gayrihi.

Eğer Ademoğlu Allah'tan gayrısından bir şey beklememeyi öğrenseydi Allah onu kimseye muhtaç etmezdi. Ama maalesef zenginden medet umar, hakimden medet

umar, kuvvetliden medet umar, çok yerlere bel bağlar, göz diker, ümit besler. Umduğu dağlara da Allah kar yağdırır. Umduğunu ele geçirmez, geçirttirmez, vermez. Öğrenemedi, Allah'tan ummayı istemeyi öğrenemedi. Allah'tan gayrıdan korkmamayı öğrenemedi. Korkmuyorsa, Allah'tan gayrıdan ummuyorsa iyi. Ama Allah'tan gayrıdan korkuyorsa korktuğunu Allah aksine onun istemediği şeyi musallat eder başına, musallat eder durur. Umduğunda vermez vermez vermez. Sen benden ummadın başkasından umdun der. Vermez vermez vermez. Allah'tan istemeyi, ummayı, korkmayı, başkasından korkmamayı, Allah'tan başkasından ummamayı öğrenecek insanoğlu. Öğrenemezse cezayı yer, ömrü korkuyla geçer. Ömrü umduklarının boşuna olduğunu, eline bir şey geçmediğini görmekle geçer. Falanca adamdan neler umduk ya. Hiçbir şey olmadı. Olmaz tabi. Ondan ummuyacaktın, Allah'tan umacaktın.

Millet Türkiye'de o partiden umdu olmadı, bu partiden umdu olmadı. O parti şu adamdan umdu olmadı, bu adamdan umdu olmadı. Allah'tan umsaydı Allah verirdi. Hepsi pişman

ettiler halkı. Umduğunu vermedi. Memuru ezdirmeyeceğiz, çatır çatır ezdi. Millet memuru ezdirmeyeceğiz diyeni başa getirdi, ezdirmeyecek diye umdu. O çatır çatır İMF'nin sözünü dinleyip memuru ezdi. Askerden korktu, Allah'tan korkmadı. Vesaire. Başına türlü türlü musibetler geldi. Malının elinden gitmesinden, fakir olmaktan korktu. Allah öyle ters ekonomik tedbirler aldırdı ki mallarının hepsi gitti. Bağıra bağıra, bangır bangır bağıra bağıra gitti. Bankalar battı bankalara yatırılan paralar battı. Ümit edenler bankaların önünde toplansınlar da protestolar yapsınlar, otursunlar kalksınlar, dilekçeler versinler. İstanbul'dan Ankara'ya uzanan kağıdın üzerine yazsınlar bakalım dilekçeleri de nereye verecekse versin. Nerden gelecek bakalım fayda. Allah'a dayanmayı, Allah'tan ummayı bilmiyor. Allah'ın nasıl kulluğunu yapacağını bilmiyor. O zaman burnu sürter sürter sürter sürter hayatta hiç umduğunu bulamaz.

Üçüncü hadîs-i şerîf;

c. Eyyam-ı Biyz

إِنَّمَا سُمِّيَ الْبَيْضُ لِأَنَّ أَدَمَ لَمَّا أَهْبَطَ إِلَى الْأَرْضِ
أَحْرَقَتْهُ الشَّمْسُ فَاسْوَدَّ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ: أَنْ صُمْ
الْبَيْضَ فَصَامَ أَوَّلَ يَوْمٍ فَبَيْضَ ثُلُثِ جَسَدِهِ فَلَمَّا صَامَ
الْيَوْمَ الثَّانِي ابْيَضَّ ثُلُثًا جَسَدِهِ فَلَمَّا صَامَ الْيَوْمَ
الثَّالِثَ ابْيَضَّ جَسَدُهُ كُلُّهُ فَسُمِّيَ الْبَيْضُ

*Innema sümmiyel bidu liennebne ademe
lemma uhbite ilal ardı ahraka tuşşemsu fes-
vedde feevhallahu ileyhi en summil bida fe-
same evvele yevmin febiyatta sülüse cesediye
felemma same liyevme sani ibyadda sülisa ce-
sedihî felemma same'l yevme salis ibyat cese-
dühü küllü vesümmiyel biyz.*

Arapça'da Arap aylarının ortasındaki 13., 14., 15. günlerine eyyam-ı biyz denir. Biyz beyaz kelimesinden geliyor, ak günler.

Niye bu günlere ak günler denmiş?

Peygamber Efendimiz burada bu hadîs-i şerîfte buyuruyor ki ibn Abbas *radiyallahuan-huma*'dan Deylemi'nin rivayet ettiğine göre.

Şimdi biz hangi aydayız?

Şevval ayındayız.

Şevvalin kaçındayız?

7'sindeyiz. Bir hafta sonra eyyam-ı biyz gelecek. 13'ü 14'ü 15'i eyyam-ı biyz. Bundan sonra, Şevval'den sonra Zilkade gelecek. Onun da 13'ü 14'ü 15'i eyyam-ı biyz. Ondan sonra Zilhicce gelecek. Zilhicce'nin 13'ü 14'ü 15'i yani Kurban Bayramı'nın 10'u Kurban Bayramı. 11'i Kurban Bayramı, 12'si Kurban Bayramı. Son günü eyyam-ı biyzin birinci günü oluyor. Kurban Bayramının son günü, ondan sonraki gün eyyam-ı biyz. Her ayın ortasında üç gün.

Neden bunlara ak günler denmiş?

Biyz, beyaz günler, ak günler niye denmiş?

liennebne ademe.

Adem *aleyhisselam* atamız, dedemiz, ak sakallı, mübarek, büyük dedemiz.

lemma uhbite ilal ardı.

Yeryüzüne indirildiği zaman.

ahraka tuşşems

Güneş onu yaktı, kapkara oldu.

feevhallahu ileyhi en summil biyz.

Allahu Teâlâ hazretleri ona ak günler olan günlerde birinci gün oruç tutmayı emretti. Ayın 13'ünde oruç tut dedi.

fesame evveleyevmin.

Bu üç günün birinci gününde oruç tuttu.

febiyatta sülüse cesediye.

Vücudunun üçte biri aklaştı. Güneş yanığı gitti.

felemma sameliyevme sani.

Ondan sonraki eyyam-ı biyzin ikinci günü de tutunca.

ibyadda sülisa cesedihi.

Öteki üçte biri daha yani vücudun üçte ikisi ak oldu.

felemmasame liyevme salis.

Eyyam-ı biyzin üçüncü gününde tutunca.

ibyat cesedühü küllü.

Vücudunun tamamı güneş yanığı karası gitti ak oldu tekrar Adem atamızın vücudu.

fe sümmiyel biyz.

İşte ondan dolayı beyazlanma günleri diye bu günlere isim verildi. Bu beyazlanma günlerinde yani Arabi ayların 13, 14, 15'inde oruç tutmak sünnettir. Peygamber Efendimiz'in adetidir. Peygamber Efendimiz hiçbir ay

bırakmamış bu oruçları. Siz de takvime bakın Arabi ayları takip edin. O eyyam-ı biyzde oruç tutun. Sizin de manevi karalıklarınızı Allah silsin. Sizin, bizim, hepimizin. Yüzümüzü, gönlümüzü, kalbimizi, içimizi, dışımızı karalıklardan kurtarsın, ak pak eylesin, tertemiz eylesin Allahu Teâlâ hazretleri. Allah hepinizden razı olsun. Esselamü aleyküm ve rahmetullah.

el-Fatiha.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

6 Şevvâl 1421 / 02.01.2001

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

